

Out of Art – actuele outsider art/contemporary outsider art

Ronald en Joyce de Ruuk

Ronald de Ruuk, voormalig partner van Stibbe Advocaten, woont samen met zijn echtgenote Joyce in Amsterdam, in een prachtige woning vol schilderijen, tekeningen, etnografica en glazen objecten. Eva von Stockhausen sprak met hen over hun passie voor kunst, over hoe kunstzinnige voorkeuren zich door de jaren heen ontwikkelen en over wat Willem van Genks werk zo boeiend maakt. En over het antwoord op de vraag waarom zij zich, ondanks hun aanzienlijke collectie, toch niet als verzamelaars zien.

Een huis in Amsterdam

Voor het interview, dat 's avonds plaats vindt, bezoek ik Ronald en Joyce de Ruuk thuis. Hun appartement bevindt zich in een gebouw dat hoog boven de skyline van Amsterdam uitrijst. Ik heb uitzicht op de duizenden lichtjes van de hoofdstad en, heel in de verte, van Utrecht. Met aan mijn rechterzijde een muur met ceremoniële voorwerpen uit Oceanië en Afrika, valt me meteen op dat de aanwezigheid van de vele kunstobjecten direct lijkt te hebben bijgedragen aan de verwezenlijking (het is veel meer dan alleen verfraaiing) van de woning. Dat blijkt te kloppen. Het huis is destijds als casco gekocht, en het echtpaar heeft zelf alle gewenste aanpassingen qua ruimte en licht kunnen maken. En dus zijn er bijvoorbeeld uitsparingen in de muren voor magnifiek belichte kunstobjecten, is de muur met etnografica speciaal voor dit doel ontworpen en komen de diverse schilderijen, van zowel outsiders als reguliere kunstenaars, overal optimaal tot hun recht. De inrichting van dit huis is duidelijk de weerslag van een jarenlange passie. De interesse van Ronald en Joyce de Ruuk voor outsiderkunst begon ruim 40 jaar geleden, in de vroege jaren zeventig, met de eerste aankoop van een naïef kunstwerk.

Joyce de Ruuk "Onze belangstelling voor naïeve kunst is begonnen in het Glazen Huis in het Amsterdamse Amstelpark, het zal rond 1974 zijn geweest. Hier was een kleine expositie van een redelijk onbekende naïef, de naam is mij even ontschoten. Ik weet nog dat het vrij primitief werk was, nu zouden we het wat onbeholpen vinden. Vervolgens hebben we Galerie Hamer ontdekt, die had toen al een zekere faam op het gebied van naïeve kunst. Onze eerste aankoop betrof een schilderij van Marit L'Herminez (1925-2010). Het werk van deze kunstenaar wordt gekenmerkt door een redelijk dwangmatige symmetrie. Wat ons intrigeerde was, naast wat zichtbaar was, ook vooral datgene wat weg was gelaten." Ronald de Ruuk "Daar vielen wij toen voor, voor dat streng symmetrische. Nu niet meer."

Boeiend en krioelend

Begon het verzamelen destijds met aankopen van naïeve kunst, in de loop der tijd lijkt het accent binnen de verzameling non-reguliere kunst verschoven naar ander werk en andere kunstenaars. Een bewuste keuze? Joyce "In de jaren die volgden merkten we dat je smaak zich ontwikkelt, want je ziet steeds andere, nieuwe kunst. Door de jaren heen is onze focus inderdaad verschoven van naïeve kunst naar Art Brut en Outsider Art. Tegelijkertijd ontwikkelde zich onze interesse in onder meer etnografica en glazen voorwerpen." Ronald "Wat ons aantrekt in Outsider Art? Als je bijvoorbeeld Bahnhof Ost van Willem van Genk (1927-2005) bekijkt, dan is dat een uiterst boeiend, krioelend schilderij. Daar zit zóveel in. Je wordt er als het ware in gezogen. Kijk, het vlak is helemaal gevuld, tot aan de lucht toe. Het is een heel erg druk gebeuren, met overal mensen en dingen. En dan heb je daar die blauwe lichtstreep aan het eind; zonder dat element zou ik het schilderij misschien lang niet zo boeiend vinden. Je blijft er naar kijken. Laatst ontdekte ik dat ergens staat 'Den Haag – Warsaw', alsof dat ooit een lijn is geweest! Hier staat dan weer 'Haarlem', en 'Moskou – Paris: slaapwagen'. Voor Willem van Genk was dit de realiteit. Wat ik bevreemdend vind, is dat een bepaald deel van het schilderij niet gevernist is, en de rest wel. En dan heb je nog de achterkant van het schilderij, met verschillende tekeningen en schrijfsels."

Joyce "Dit schilderij is, naast de 'krokodil' (de houten voorstevan van een Oceanische prauw, in de vorm van een enorme alligatorkop, die even verderop in de kamer op de grond staat, evs), het werk waar onze kleinkinderen het meest door gefascineerd zijn. Al vanaf het moment dat ze konden lopen, kwamen ze heel specifiek naar dit werk kijken. Zowel over de 'krokodil' als over dit schilderij hebben ze hele fantasieën."

Leningrad

Ronald "Eigenlijk hebben we het werk Leningrad van Willem van Genk eerder gekocht. Aan de aanschaf van dat schilderij is trouwens een aardige anekdote verbonden. We waren in 1985 in Galerie Hamer voor een tentoonstelling, overigens van een heel andere kunstenaar. We gingen ook even in de kelder van de galerie kijken. En Leningrad stond daar toen, omdat het net teruggekomen was van een groepsexpositie in Arti et Amicitiae."

Bekende kunstenaars presenteerden daar werk van anderen; mensen die ze bewonderden. Leningrad was uitgekozen door Gorki Bollard (1944). Nadien had Galerie Hamer het even opgeslagen. Maar goed, ik sta dus in die kelder, en ik zie opeens een héél klein stukje van de rechterkant van het schilderij. Het schilderij is een stadsgezicht van Nevskii Prospekt in Leningrad, maar het gebouw rechts leek mij aanvankelijk meer een Chinese pagode. En juist dat deel stak achter een rij andere werken uit. Ik was meteen hierdoor gefascineerd, en haalde het schilderij tevoorschijn. Toen zei Nico van der Endt 'Sorry, Willem van Genk wil eigenlijk niets meer verkopen'."

Willem van Genk wilde medio jaren tachtig geen werk meer verkopen aan particulieren, omdat het dan, in zijn eigen woorden, toch maar 'doorgedraaid zou worden'. Hiermee bedoelde hij dat het werk uit beeld van het publiek zou verdwijnen, of voor veel geld zou worden verkocht. Iets waar hij, voor zijn gevoel, niets aan zou hebben. Hoewel deze outsider nooit geïnteresseerd was in geld, daar ging het hem niet om. Wel om (het verliezen van) controle. Ronald "Dus dat werd een beetje soebatten met Van Genk. Op een gegeven moment heb ik gezegd 'Het werk komt bij mij op kantoor te hangen, en daar komen heel veel mensen. Het is een semipublieke plaats, wat vindt u daar dan van?' En toen ging hij toch akkoord. Ik heb toegezegd dat hij te allen tijden welkom was om het werk te komen bekijken, en dat als het opgenomen moest worden in bepaalde exposities, dit ook mogelijk was. In 1998 heeft het bijvoorbeeld gereisd in het kader van de expositie 'Willem van Genk: Een getekende wereld'. Het werk was toen bijna een jaar weg, maar zo heb ik Leningrad van Willem van Genk toch kunnen kopen. Het werk Bahnhof Ost volgde later, maar dat was toen al op de markt."

Van Stipo Pranyko tot Hans Scholze

In het appartement zijn, naast de twee schilderijen van Willem van Genk, werken te bewonderen van outsider kunstenaars als Nikifor (1895-1968), Chris Hipkiss (1964), George Widener (1962) en Hans Scholze (1933-1993). Daarnaast omvat de kunstverzameling werken van naïeve kunstenaars als Sal Meijer (1877-1965), Sipke Houtman (1871-1945), Alexandrine Kelder-Gortmans (1903-1980) en Elisabeth Gevaert (1935). Reguliere kunst is er ook, onder meer van Corneille (1922-2010) en de vrij onbekende, Bosnische kunstenaar Stipo Pranyko (1930). Laatstgenoemde leerden zij kennen op Lanzarote, waar Pranyko woont en werkt. Zij kochten enkele werken van hem, gegrepen als zij waren door zijn pure, minimalistische beeldtaal. Ronald "Aanvankelijk gaat het bij het verzamelen van alle kunst, ook bij Outsider Art, puur om het werk 'an sich'. Later ga je je interesseren voor de achtergrond van de kunstenaar, voor de persoon achter het werk. Verder hangt het al dan niet aankopen van een werk af van het feit of we het er beiden mee eens zijn. Als we verschillen in appreciatie van iets, dan doen we het niet. We vragen elkaar 'Vond je dát niet prachtig?' En uiteindelijk zijn we het altijd eens, ook over de vraag waar een bepaald werk moet komen." Joyce "Het leuke is dat werken naast elkaar komen te staan of hangen, waarvan je vooraf nooit gedacht zou hebben dat het zou kunnen. Dus dat is iedere keer weer een verrassing." Deze weloverwogen benadering heeft geresulteerd in een duurzame collectie van grote diversiteit. De meeste aankopen zijn blijvertjes, iets dat mogelijk samenhangt met de kwaliteit van de werken en de inspanningen die het echtpaar zich heeft getroost om het te verwerven.

Joyce "Eén keer hebben we een werk naderhand weer verkocht, en één keer hebben we een keramieken object van Pablo Rueda Lara (1945-1993) ingeruild voor een ander werk van dezelfde kunstenaar. We hebben het er soms wel over 'Zouden we niet eens iets moeten verkopen?' Het is ook mooier, als niet alles hutjemutje staat. Want we hebben onszelf erop betrappt, dat als we een schilderij van een bepaalde kunstenaar mooi vinden, we ook belangstelling hebben voor ander werk van deze -persoon. Zo hebben we bijvoorbeeld vier werken van de Nederlandse kunstenaar Hans Scholze."

Ronald "Nadat wij een eerste werk van hem hadden verworven, waren we eigenlijk wel geïnteresseerd om meer te kopen. Maar er kwam nooit iets op de markt. Wel was er op een gegeven moment de tentoonstelling 'Structuren' in de Vrije Universiteit in Amsterdam, waarin werken van Scholze waren opgenomen." Joyce "Er hingen in de VU zóveel werken, en er kwam helemaal niemand kijken. Echt droevig." Ronald "Het vervolg van het verhaal was dat we een keer een bevriende jurist op bezoek hadden. Hij kwam bij ons eten en keek wat rond in ons huis. En 'out of the blue' vroeg hij ons toen 'Hebben jullie ook werk van Hans Scholze?' Wat bleek: hij was bevriend met de zuster van Scholze (de kunstenaar zelf was toen reeds lang overleden). Hij beloofde toen eens navraag te doen bij deze mevrouw. 'Misschien kunnen jullie een keer bij haar gaan kijken?', vroeg hij. Nou, dat wilden wij natuurlijk dolgraag! Toen zijn we op bezoek gegaan. Zijn zuster had werkelijk alles voor ons uitgestald, en toen hebben we drie werken uitgezocht. Nadien, toen de werken hier al hingen, is zij nog komen kijken. Toen zij aan de overkant van de gang het 'Dayakdeurtje' (een etnografisch object uit Indonesië, evs) zag hangen zei zij 'Wat zou mijn broer blij zijn geweest als hij wist dat zijn werken bij dat deurtje hangen.' Hans Scholze kwam namelijk, net als ik, uit Nederlands-Indië."

Toekomst

Ronald "Ik noem mijzelf eigenlijk geen verzamelaar, meer iemand die veel kunstwerken heeft." Joyce "Verzamelaar"

houdt in dat je een bepaald doel voor ogen hebt, een rechtlijnig plan, en dat hebben wij niet. Onze collectie is versnipperd, want onze smaak is versnipperd.” Ronald “Maar voor wat betreft de toekomst: ik denk dat het toch verkocht zal worden, maar of dat aan één museum zal zijn? De werken die wij hebben zijn heel divers, alleen grafiek ontbreekt. Dat is gewoon niet uniek. En je moet jezelf ook ergens beperkingen opleggen. Want eens is het op, dan is er geen plaats meer”.

Tekst: Eva von Stockhausen

Met dank aan Galerie Hamer, Amsterdam.

